

Список використаних джерел

1. Конституція України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Поліщук Г. С. Криміналістична характеристика та запобігання злочинам проти довкілля (За матеріалами причорноморського регіону України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.08 «кримінальне право криминологія; кримінально-виконавче право» / Г. С. Поліщук. – К., 2009. – 20 с.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля» від 10 грудня 2004 р. № 17.
4. Копылов М.Н. Юридическая ответственность за экологические преступления / М.Н. Копылов. – М.: РУДН, 2004. – 221 С. 43.
5. Мельник О.В. Запобігання злочинам щодо забруднення довкілля в Україні [Текст] : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08 /О.В. Мельник ; Нац. акад. внутр. справ. – Київ., 2017. – 19 с.
6. Загальне положення про спеціальну Урядову комісію з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 843 від 14.06.02.
7. Карагодин В.Н., Иванова Л.А. Методика расследования преступлений, связанных с загрязнением вод и атмосферы. – Екатеринбург, 2005.
8. Селиванов Н.А. Скоромников К.С. Расследование преступных загрязнений природной среды: Учеб. пособие. — М., 1994.
9. Експертизи у судовій практиці: Наук.-практ. посіб. / За ред. В.Г. Гончаренка. – К., 2015.

Грошева Олена Юріївна,
аспірант Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса, заступник голови Харківського апеляційного суду

ДО ПИТАННЯ ПРО КОМПЛЕКСНУ СУДОВУ ЕКСПЕРТИЗУ СЛІДІВ ТВАРИННОГО ТА РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

Задля прийняття об'єктивного рішення у кримінальному провадженні під час судового розгляду справи важливу роль відіграє судова експертиза, в тому числі, комплексна. Адже саме комплексна судова експертиза, являє собою складне дослідження, що інтегрує в собі знання різних галузей науки. У даній роботі мова піде про комплексні біолого-трасологічні дослідження.

Взагалі то, як окремі категорії, судово-біологічні та судово-трасологічні дослідження мають досить розвинуте наукове підґрунтя, однак, питання їх інтеграції в аспекті методичного забезпечення відповідної комплексної експертизи розроблені не достатньо.

Із врахуванням існуючого на сьогодні розподілу за експертними спеціальностями в галузі судової біології виокремлюють такі: «Дослідження об'єктів рослинного походження», «Дослідження об'єктів тваринного походження»; в галузі судової трасології – «Дослідження слідів людини та слідів тварин» [1]. Що ж стосується трасологічного дослідження слідів рослинного походження, то окрема спеціальність у відповідному переліку відсутня.

Комплексне дослідження слідів тваринного і рослинного походження в сучасних умовах має як теоретичне, так і практичне значення. Практика проведення таких експертиз потребує вивчення та узагальнення. Якщо говорити про коло наукових праць із вказаного питання, то основна увага приділялася тим дослідженням, що не потребують інтеграції спеціальних знань у галузях трасології та біології. Так, у роботах учених і практиків розглянуто поняття і класифікацію слідів біологічного походження; їх місце в системі наукових знань і компетенцію експертів; загальні положення їх виявлення, фіксації та вилучення; особливості суб'єктного розпізнавання інформації, що міститься в слідах біологічного походження; загальні положення фіксації криміналістичної інформації; окремі питання призначення експертизи, формулювання висновків і їх оцінки слідством (судом), доказове значення слідів в розкритті злочинів на прикладі слідів тварин [див., наприклад, 2-9].

У розробленій Е. Б. Сімаковою-Єфремян класифікації комплексних судових експертиз наводиться така категорія, як комплексна судова біологічна і трасологічна експертиза, а також виокремлено завдання, які вирішуються за її допомогою (встановлення механізму утворення слідів біологічної природи, ідентифікація об'єктів за слідами біологічної природи; в т.ч. із встановлення належності об'єктів до одного цілого (у випадках, коли методами трасології це встановити неможливо). Цим же автором зроблено висновок про те, що існує необхідність у розробленні спеціалізованих методик комплексної криміналістичної біолого-трасологічної експертизи [10].

Як предмет цієї експертизи слід розглядати фактичні дані (обставини) справи, що встановлюються в результаті вирішення експертами загального (інтеграційного) завдання на основі синтезу спеціальних знань в галузі трасології та біології (ботаніки, зоології) шляхом дослідження об'єктів біологічної природи.

На ґрунті відсутності арсеналу відповідних експертних методик, проведений нами аналіз експертної практики свідчить про те, що через слабку розробленість загальних методичних підходів до вирішення експертного завдання із встановлення механізму утворення слідів

біологічного походження, експерти використовують свої знання, застосовані ними в інших видах досліджень механізму слідоутворення, що не є невиправданим. Очевидним є той факт, що механізм слідоутворення залежить як від характеру і виду контактування, так і від властивостей слідоутворюючого та слідоприймаючого об'єктів, які неодмінно мають бути вивчені в процесі розроблення методики. Наприклад, нашарування плям зелені можуть утворитися як у процесі підготовки, вчинення злочину, так і його приховування: при динамічному (переміщенні тіла волоком в різних позиціях), статичному (тіло падає, лежить) контактах або ж їх комбінації (в процесі боротьби й ін.). У той же час, на сьогоднішній день науково-розроблена методика встановлення механізму утворення плям зелені на одязі відсутня.

Встановлення механізму слідоутворення допоможе суду в процесі розгляду справи відновити картину злочину на певних його стадіях (підготовки, вчинення або приховування). Оцінюючи результати судової експертизи, виконаної із застосуванням такої методики, суд отримає можливість зіставити встановлені експертами факти з даними, що містяться в інших джерелах доказів, наприклад, показання підозрюваного (обвинуваченого), потерпілого або свідків, і в підсумку – встановити істину у справі для прийняття законного та обґрунтованого рішення.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зробити висновок про те, що потрібна розробка теоретичних і методичних основ комплексної судової біолого-трасологічної експертизи.

Список використаних джерел

1. Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів: затв. наказом Міністра юстиції України від 03.03.2015 № 301/5. Офіційний вісник України. № 17. Ст. 468 (із змінами та доповненнями).
2. Аистов И. А. Использование следов биологического происхождения при расследовании преступлений. Автореф. дис. канд. юрид. наук. 12.00.09. Саратов. 2000.
3. Кисляк С. Е. Криминалистическое исследование биологических следов человека в расследовании преступлений против личности. Дис. канд. юрид. наук. 12.00.09. Волгоград, 1998.
4. Кисин М. В., Митричев В. С. Судебно-биологическая экспертиза волос животных. Выпуск 1. М., 1996.
5. Лозинский Т. Ф., Шишкин В. М., Иванов Н. В. Обнаружение следов биологического происхождения при осмотрах мест происшествий, связанных с хищениями из металлических хранилищ. М., 1995.
6. Мазурок О. Я. Виявлення, фіксація та вилучення слідів крові під час розслідування фактів безвісного зникнення особи. Криміналістичний вісник. №2(24), 2015. С. 99-103.

7. Майорова Е. И. Концептуальные основы судебно-биологической экспертизы: Автореф. дис. д-ра юрид. наук. 12.00.09. М., 1996.

8. Методические рекомендации по криминалистической экспертизе объектов биологического происхождения. М., 1972. 207. Милиция. М., 1999.

9. Особливості збирання у досудовому провадженні біологічних слідів людини: методичні рекомендації. Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2016.

10. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика: монографія. Харків: Право, 2016. 456 с.

Гуменський Олександр Анатолійович,
головний судовий експерт
Чернігівського відділення Київського
НДІ судових експертиз МЮ України

ОБ'ЄКТ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ (ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ)

Об'єкт експертизи – складне та багатозначне поняття, з'ясування його сутності особливо важливе не лише для вирішення багатьох теоретичних питань, також воно має важливе практичне значення. Об'єкти експертизи, їх повнота, дійсність мають велике значення для правильної оцінки висновку експерта судом, дають змогу визначити межі компетенції експерта. Предмет експертизи та її родовий об'єкт грають істотну роль в класифікації видів судової експертизи взагалі і криміналістичної експертизи зокрема [1].

Законодавчого визначення об'єкта судової експертизи в Україні не існує. Під об'єктом дослідження будь-якої судової експертизи розуміють джерело фактичних даних, за якими встановлюють певні факти, що цікавлять слідство [2]. Іншими словами, це носії інформації, що підлягають дослідженню. Зазвичай до них відносять матеріальні утворення – речові докази, документи, предмети, людей, тварин, трупи і їх частини, зразки для порівняльного дослідження, матеріали справи, по якому проводиться судова експертиза, а також ділянки місцевості, будівлі та споруди, які не мають процесуального статусу [3].

В юридичній науці неоднозначно вирішується проблема належності до об'єктів експертизи крім матеріальних предметів ще й ідеальних об'єктів - даних про подію та характеризуючих її фактів. На думку Ю.К. Орлова питання, «чи належать до об'єктів тільки матеріальні предмети, фрагменти речової обстановки або в їх число можуть бути включені також події, факти та інші ідеальні об'єкти», є спірним.

Таким чином, з точки зору практичної діяльності, в спеціальній літературі існують два основні варіанти даного поняття:

- тільки матеріально фіксовані об'єкти [4; 5];